

Papp Pál különben tevékeny részt vállalt a horvátországi kommunista sajtó irányításában, de még terjesztésében is. Könyvünk külön is kiemeli Dr. Bozsidar Adzsija, Rade Koncsar, dr. Vladimir Bakovics, dr. Pavle Gregorics, Mladen Ivekovic és Papp Pál munkásságának óriás jelentőségét.

A német fasiszták betörése után is folytatódott a nagyszerű, a hősiesség munkája. Volt a Pártnak rádió-adója is, s egyideig a leadót is Papp Pál rejtegette.

A felszabadító háború folyamán százával jelentek meg a különböző sajtótermékek. A Párt, a Népfrent, az AFZs, az Ifjúság egyre-másra néha valóban hihetetlen eszközök felhasználásával adta ki és terjesztette sajtóikat. Volt nyomda az erdők mélyén, úttalan-utak mentén, kiszáradt kutakban, elhagyott tanyákon, elfoglalt bunkerokban, békésnek látszó üzletek kamráiban, gyógyszer-tárak raktáraiban — úgyszólván mindenütt. Szplitben — a háború alatt! — rotációs nyomták a »Szlobodna Dalmacija«-t. Ez volt különben a népi sajtónak legelső rotációs terméke.

Pionir-újságok is voltak. A »Pionir« például, legalább a címlapján, a legtöbbször színes kiállításban tudott megjelenni.

A KPH Központi Vezetősége 1941 nyarán (!) nyomdagépet vásárolt Zágrábban. Betűket, festéket, papírt leginkább a nyomdákban szereztek — a SzKOJ tagjai. A nyomdagépet természetesen magánlakásban helyezték el s jelentek meg — a többi között — a Vezérkar hivatalos jelentései (»Bilten Vrhovnog Staba«) — a letiport horvát fővárosban!

Érdekesnek tartjuk megemlíteni, hogy humoros-szatirikus lapok is megjelentek, így — ha lehetőség volt rá — a »Jezs« is.

A könyv képekben és — egyelőre nem teljes — bibliográfiában bemutatja a Horvátországban az utóbbi tíz év folyamán megjelent csaknem valamennyi sajtóterméket és a mai szabad, nagyszerű sajtó (horvát, szerb, olasz) fejlődését.

Érdekes könyv, elgondolkasztó és bátorító.

(g. l.)

FIATAL SZERB ÍRÓK ESTJE NOVISZADON

A noviszádi irodalmi klub — a kultúregyesületek szövetségének egészséges kezdeményezése — alig néhány hónap leforgása alatt már a második irodalmi estjét rendezte meg a tartományi székvárosban. A fiatal szerb írók tömörülése és egészséges aktivitása biztos jele annak, hogy ezen az úton komoly eredmények várhatók.

A második irodalmi est programja is felszínre hozott bizonyos fogyatékoságokat. Most nem a felolvasott munkák minőségére gondolok, hanem arra, hogy a fiatalok témaválasztása még mindig egyoldalú, helyesebben: túlságosan szűkkörű és nekik is többet kellene meglátni az építő munka valóságából. Mindez azonban egész irodalmi életünk gyengéje s nem lehet különösképpen éppen nekik hibául felróni. A lelküket még mindig fogva tartja a népfelszabadító harc ezer és ezer témája s ennek a témának néhány megrezdülését a vajdasági sza-

badságharcos lelkén keresztül igyekeztek ketten is az est szereplői közül közelhozni. Sajnos meglegedtek bizonyos külsőségekkel, s csak a harcok színhelyének jelzésében, vagy a brigád elnevezéseknél éreztük, hogy hozzánk ilyen közelálló emberek élményeiről van szó — ezen azonban egyikük sem ment túl, belsőbb költőtséget nem adott. Nagy vívmányunk, a testvériség és egység sem csillant meg, sem az alakjellemezésnél, sem az események aláfestésénél úgyhogy csak általánosságokat éreztünk írásaikban.

De vegyük közelebről az est keretében fellépett egyes fiatalokat.

Vesznicz Boriszláv a szabadságharc, Jugoszlávia népeinek felszabadító harcából közvetlenül a végső győzelem előtti napokból veszi tárgyát. Elbeszélő vénája vitathatatlan. Réalista és jó emberábrázoló. A halott katonák zsebében talált levél, amely a szülőkhöz íródott, hatásos de érzelgőssé teszi a különben erős és kemény vonalvezetésű írást.

Pecinyacski Szreta ugyancsak háborús írást adott. Kissé túlságosan

elmerül a fegyverek, a csapatfelvétel műszaki leírásában, ami az írás bevezetését vontatottá teszi. Realista. Jó emberábrázolást inkább az elbeszélés második részében kaptunk. Kár, hogy rossz előadásával lerontotta a különben értékes írás közönség-sikerét.

Szegedinác Ivanka figyelemreméltó verselő. Képei érdekesek, újszerűek és elevenek, témaválasztásában már nem olyan szerencsés.

Sztancsics Katarina értékes írást adott. Erősen élményizű, ami adott esetben erősen az írás javára válik. A bajjal, szenvedéssel átítatott, német csizma alatt nyögő fővárost, illetve annak vajdasági elővárosát, Pancsevót adja — az esemény legfőbb színhelye a dunai helyi hajó. Az öntudatra ébredt lány alakját jól rajzolja s maga az esemény is: kerék dráma. Figyelemreméltó írás.

Miloszavlyevics Dragolyub két verset olvasta fel. Ő volt az egyedüli a műsorban, aki a ma alakjaihoz nyúlt, a frontbrigád munkáshoz, a kőműveshez; az ő írásaiban éreztük egyedül — hacsak pár szóval, egy villanással — legfontosabb eseményeink színhelyét, a falut.

Az előadás a kultúrotthon kistermében volt s azt egészen megtöltötte a közönség. Ezt csak jellemzésül mondjuk a magyar közönség felé, amelyet nálunk a máig legjobban kifejező és legkomolyabb irodalmi értéket reprezentáló írónk nevével, is nehéz az előadótérembe csalogatni.

(M.)

Oszkár Davicsó:

»MARKOSZ PARTIZÁNJAINAL«
című könyvének nagy sikere

Amikor a görög nép szabadságharcát a Biztonsági Tanács elé került, a Tanács ankét-bizottságot küldött a helyszínre, hogy tagjai személyesen győződjenek meg a való helyzetről és arról tegyenek jelentést. Számos különféle nemzetiségű újságíró tartott az ankét-bizottsággal, közöttük Oszkár Davicsó ismert jugoszláv író és újságíró, aki könyvében számolt be Markosz partizánjainak harcáról és életéről. Könyvében arról a tíz nappal írt, melyet az ankét-bizottsággal töltött, amikor az Delvoix belga tábornok vezetésével elhagyta Szaloni-

kit és a felszabadított területeken járt. Röviden jellemzi a bizottság összetételét is. Pl. maga az elnök, Delvoix a fasizmus alatti nagy háború alatt Vichyben, a németek által megszállt Franciaország fővárosában az ugyancsak németek által megszállt Belgium diplomáciai képviselője volt s mint olyan, új szerepkörében is a szabadságukért küzdő népi erők ellenségeinek — sokszor álcázatlan — kiszolgálója maradt. Ez is betekintést ad e bizottság »semleges« munkájába, amely az azóta már hírhedtté vált tehennyomokból is Görögország északi szomszédai beavatkozására következtetett.

O. Davicsó könyve híven tükrözi vissza a még felnemszabadított lakosság hangulatát és az ott uralkodó csendőri terrort, (pl. drámai erővel írja meg a bizottság által kihallgatott öregasszony esetét, akinek három fia volt: az egyik partizán Markosznál, a másikat csendőrnek vitte a monarhofasiszta kormány Kréta szigetére, a harmadikat pedig megölték, miután visszatért a németek elleni harcokból; s most az anya fájdalmát a bizottság monarhofasisztákkal rokonszenvező része azzal a beállítással akarja növelni, mintha ezt a harmadik fiát a partizánok ölték volna meg. Ez az igyekezetük azonban meghiúsul a szovjet delegátus fellépésén, aki a bizottságban az igazságért és a békéért harcol. Davicsó elvonultatja előttünk a felszabadított városok és falvak lakóit is lelkesedésükkel, odaadó munkájukkal, további önfeláldozó küzdelemre való elszántságukkal és harcuk igazságába és a végső győzelembe vetett erős meggyőződésükkel. Mindezt gyakran azokon az apróan tetsző dolgokon keresztül mutatja be, amelyek a nem rég felszabadított falvak lakóinak élénk érdeklődésében, a már régóta szabad emberek segítségnyújtásában, a harcosok fegyelmélet előkészületeiben, a lakoságnak a szovjet delegátus és a jugoszláv újságírók iránti szívből fakadó szimpátia-megnyilvánulásaiban, a falusi népgyűlés paraszti előtt beszéző kommunista paraszt egyszerű, de egyszerűségében is a szintiszta igazságot hirdető és a nehézségeket is őszintén feltáró szavaiban, stb. stb. mutatkoznak.

A könyv rámutat a népeket gyarmati sorban tartóknak arra a meszterkedésére is, amely a politikai gyilkosságoktól sem riad vissza és látjuk, hogy a Markoszhöz induló vizsgálóbizottsággal útra kel egy »Szép gyilkosnak« vagy »Véres Billnek« becézett »ujságíró« is.

Oszkár Davicsó mindezt a valóságot olyan érdekesen, szépen és közvetlen hangon mondja el, hogy könyve méltán sorozható az időszerű politikai témáról irodalmi eszközökkel írt legjobb munkák közé. Ezzel magyarázható, hogy a »Trideset dana« c. folyóirat által történt kiadása óta olyan sikert ért el — úgy hazánkban, mint külföldön, — mint a felszabadulás óta kevés más könyv.

Oszkár Davicsó könyvét a két szerb-horvát nyelvű (cirill és latin) kiadás mellett lefordították szlovén nyelvre is és megjelent a Szlovén Könyvkiadóvállalat kiadásában.

A hazánkban elért sikerek után, amit a Közművelődési és Művészeti Tanács első díja is igazolt, Oszkár Davicsónak ez a görög nép szabadságharcáról és a nemzetközi bizottság komédiájáról írt irodalmi riportja meghódította a külföldet is: folyóiratokban és könyvalakban több nyelven is megjelent. Az elsők között az oroszok fordították le és jelentéktelen rövidítéssel közölték a »Znamja« c. folyóirat két számában (1947 júniusában és júliusában). Utána megjelent bolgár nyelven, Lilija Kackova fordításában, a párt kiadóvállalatának kiadásában; magyarul a »Szikra« adta ki; szlovákul a hadsereg bratislavai lapja, cseh nyelven pedig a »Tvorba« közölte.

A könyv sikerét legkésebben igazolja az, hogy megjelent norvég- és arabnyelvű fordítása is.

Oszkár Davicsó e nevezetes irodalmi riportját lefordították lengyelre és franciára is, de annak ellenére, hogy a szedés már elkészült, a Tájékoztatósi Iroda határozatához fűződő hazánk elleni hajsza kapcsán mind a két kiadást leállították.

RÖVID KULTURHIREK MAGYARORSZÁGRÓL

73. évfolyamába lépett a »Magyar Nyelvőr.« Szarvas Gábor, Simonyi Zsigmond és Balassa József folyóirata — a »Magyar Nyelvőr« — immár

73 éve örökdik a magyar nyelv tisztasága felett és dolgozik annak fejlesztésén. A folyóirat a magyar nyelv őstörténeti vonatkozásaival, fejlődésével, irodalmi stílusával az új, haladó nyelvelmélet mai állásával és egyéb nyelvészeti kérdésekkel foglalkozik.

— o —

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság újra megkezdte munkáját. A társaság új elnökévé Lukács György tanárt, az ismert esztétát választották. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság tevékenységének új szakába lép.

— o —

Irodalmi találkozó Sárospatakon. A fiatal magyar írók találkozót rendeztek Sárospatakon és megbeszélétek az időszerű irodalmi kérdéseket. A beszámolókat és a vitát nagyszámú közönség hallgatta végig. A találkozón kifejezésre jutott az a vélemény, hogy az íróknak az új világról, az országépítésről és a jövőről kell írniük. A találkozó befejező ülésén a fiatal írók határozatot hoztak: állást foglaltak a béke és haladás mellett és csatlakoztak a világ haladó értelmiségének vrocslavy-i kongresszusán hozott kiáltványhoz.

— o —

A Magyar Demokratikus Női Front útnak indította kultúrányagot hordozó gépkocsijait Nyugat-Magyarország 56 helységébe. A gépkocsik filmeket, kiállítási és más kultúrányagot, valamint színészcsoportokat visznek olyan helyekre, amelyek távol esnek a kultúrközpontoktól.

AZ 1948-AS IRODALMI SZTALIN-DIJAK

A Szovjetszövetség minisztertanácsa kiosztotta a Sztalin-díjakat az 1948-ban írt legjobb irodalmi munkákért.

A művészi prózáért járó első díjat (100.000—100.000 rubelt) a következők kapták: V. N. Akszajev »Messze Moszkvától« c. regényért, M. O. Aue-zov »Abai« c. regényért, K. A. Fejgin »Az első örömök« és »Különös nyár« c. regényekért és Sz. P. Babajevszkij »Az ananycsillag lovagja« c. regényért.

Második díjat (50.000—50.000 rubelt) kapott T. Z. Szejmuskin »Alitet elmegy a hegyekbe« c. regényért, V. T. Lacsiz »A vihar« c. regényért, B.